Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
GERARDA HOGANA,
predstavljeni 19. marca 2020 [1]

Zadeva C-517/17

Milkiyas Addis
proti
Bundesrepublik Deutschland

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Bundesverwaltungsgericht (Zvezno upravno sodišče, Nemčija))

„Predhodno odločanje – Območje svobode, varnosti in pravice – Azilna politika – Direktiva 2013/32/EU – Skupni postopki za priznanje in zavrnitev mednarodne zaščite – Člen 33 – Nedopustne prošnje – Člen 33(2)(a) – Zavrnitev prošnje za azil po priznanju mednarodne zaščite v drugi državi članici – Člena 14 in 34 – Neoprava osebnega razgovora – Posledice – Pritožbeni postopki – Člen 46 – Pravica do učinkovitega pravnega sredstva – Podrobna in *ex nunc* presoja – Ali lahko sodišče popravi to, da organ za presojo ni opravil osebnega razgovora“

I. Uvod

1. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe se v sedanji obliki nanaša na razlago člena 14(1) Direktive 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite [2] in na predhodno določbo, to je člen 12(1) Direktive Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah. [3] Člen 14(1) Direktive 2013/32 določa, da je treba prosilcu za mednarodno zaščito ali status begunca dati možnost osebnega razgovora, preden organ za presojo izda odločbo.

2. Ta predlog izhaja iz postopka, ki poteka pred Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče, Nemčija) med Milkiyasom Addisom in Bundesrepublik Deutschland (Zvezna republika Nemčija) in se med drugim nanaša na odločbo Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (zvezni urad za migracije in begunce, Nemčija; v nadaljevanju: Bundesamt), ki je bila sprejeta februarja 2013 in s katero je bila M. Addisu zavrnjena prošnja za priznanje statusa begunca.

3. Bundesamt je prošnjo M. Addisa za priznanje statusa begunca v Nemčiji zavrnil kot nedopustno, ker mu je bil status begunca priznan že v Italiji. Vendar pa ni sporno, da je bila navedena odločba sprejeta ob kršitvi pravice M. Addisa do osebnega razgovora o dopustnosti njegove prošnje, ki ga opravi organ za presojo, v tem primeru Bundesamt, ki mu je priznana tako z nacionalnim pravom kot pravom Unije. Kot se bo pokazalo, se temeljno vprašanje, ki se postavlja s tem predlogom, nanaša na posledice neupoštevanja izrecne obvezne določbe Direktive o postopkih.

1 Jezik izvirnika: angleščina.

2 UL 2013, L 180, str. 60.

3 UL 2005, L 326, str. 13. Zaradi praktičnosti bom ti direktivi včasih imenoval „Direktiva o postopkih“.

4. V navedenih okoliščinah predložitveno sodišče Sodišče sprašuje, ali so izjeme, ki so določene v Direktivi o postopkih v zvezi z zahtevo po opravi osebnega razgovora, taksativne in, zlasti, ali je treba zaradi neoprave tega razgovora odločbo, s katero je bila prošnja M. Addisa za priznanje statusa begunca zavrnjena kot nedopustna, odpraviti. Poleg tega predložitveno sodišče sprašuje, ali je mogoče to, da Bundesamt ni opravil osebnega razgovora, popraviti – in, če je tako, pod kakšnimi pogoji – v okviru sodnega postopka, ki ga je sprožil M. Addis in s katerim ta izpodbija zakonitost odločbe o zavrnitvi njegove prošnje za priznanje statusa begunca kot nedopustne.

5. Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) sprašuje tudi, ali je treba odločbo Bundesamta o nedopustnosti odpraviti, kadar ima prosilec za priznanje statusa begunca med poznejšim sodnim postopkom možnost, da navede razloge ali trditve, ki bi lahko nasprotovali navedeni ugotovitvi nedopustnosti, in ti razlogi ali trditve, tudi če bi se vsi upoštevali, ne bi vodili do izdaje drugačne odločbe.

6. Pred predstavitvijo pravnih določb, ki se uporabljajo, in dejanskega stanja obravnavane zadeve bom na kratko obravnaval nekoliko zapleten predhodni potek postopka v obravnavani zadevi pred Sodiščem. Do tega je prišlo, ker se vprašanja, ki jih je v tej zadevi postavilo Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče), v določeni meri prekrivajo – čeprav ne v celoti – z vprašanji v zadevah, v katerih je bila izdana sodba z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi.[4]

II. Postopek pred Sodiščem

7. Predlog za sprejetje predhodne odločbe v obravnavani zadevi (C-517/17), ki je prvotno vseboval tri vprašanja, je bil v sodnem tajništvu Sodišča vložen 28. avgusta 2017. Predsednik Sodišča je s sklepom z dne 29. septembra 2017 združil zadeve C-517/17 (obravnavana zadeva), C-540/17 in C-541/17. 4. aprila 2018 je bilo odločeno, da se postopek v združenih zadevah C-517/17, C-540/17 in C-541/17 prekine do sprejetja odločitve v združenih zadevah C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17.

8. Predložitveno sodišče je bilo 26. marca 2019 obveščeno o sodbi z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi.[5] Predložitveno sodišče je 26. aprila 2019 delno umaknilo vprašanja v združenih zadevah C-517/17, C-540/17 in C-541/17.

9. Natančneje, v zvezi z zadevo C-517/17 je predložitveno sodišče umaknilo prvi dve vprašanji, ki ju je prvotno postavilo Sodišču. Ti vprašanji sta se nanašali na obseg, v katerem je državi članici prepričeno, da prošnjo za mednarodno zaščito zavrže kot nedopustno, ker je druga država članica prosilcu že priznala status begunca, kadar življenjske razmere v tej drugi državi članici ne ustrezajo zahtevam iz člena 20 in naslednjih Direktive 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite,[6] pri čemer pa niso v nasprotju s členom 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

4 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219.

5 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219.

6 UL 2011, L 337, str. 9.

10. Predložitveno sodišče je menilo, da je bilo na prvi dve prvotno postavljeni vprašanji odgovorjeno v sodbi z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi.[7]

11. Vendar je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) v dopisu, v sodnem tajništvu Sodišča vloženem 2. maja 2019, menilo, da njegovo tretje vprašanje v zadevi C-517/17 v tej sodbi ni bilo obravnavano.

12. S sklepom predsednika Sodišča z dne 16. maja 2019 je bila zadeva C-517/17 razdružena od združenih zadev C-540/17 in C-541/17, prekinitev postopka v vseh teh zadevah pa je bila odpravljena. Združeni zadevi C-540/17 in C-541/17 sta se končali s sklepom z dne 13. novembra 2019, Hamed in Omar.[8]

13. V zvezi z obravnavano zadevo C-517/17 je bila na podlagi sklepa Sodišča z dne 1. oktobra 2019 predložitvenemu sodišču 4. oktobra 2019 poslana zahteva za podrobnejše podatke. Sodišče je odgovor na to zahtevo prejelo 6. novembra 2019.[9]

14. Pred prekinitvijo postopka v zadevi C-517/17 so nemška, francoska, madžarska in nizozemska vlada ter Evropska komisija predložile pisna stališča glede tretjega vprašanja, ki ga je postavilo Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče). Nemška, madžarska in nizozemska vlada ter Komisija menijo, da člen 14(1) Direktive 2013/32 ne nasprotuje uporabi nacionalne določbe, v skladu s katero to, da organ za presojo pri zavrženju prošnje za azil kot nedopustne na podlagi člena 33(2)(a) Direktive 2013/32 ne opravi osebnega razgovora s prosilcem, ne vodi do odprave te odločbe zaradi neopravе razgovora, kadar ima prosilec v okviru sodnega postopka možnost, da navede vsa dejstva, ki nasprotujejo odločbi o ugotovitvi nedopustnosti, in tudi ob upoštevanju teh navedb v zadevi ni mogoče sprejeti nobene druge odločbe.

15. Francoska vlada po drugi strani v bistvu meni, da člen 14 Direktive 2013/32 v povezavi s splošnim načelom pravice do izjave, ki je sestavni del pravice do obrambe, nasprotuje pravilu nacionalnega prava, na podlagi katerega, če pride na prvi stopnji pred organom za presojo do kršitve pravice do izjave pred sprejetjem odločbe o ugotovitvi nedopustnosti na podlagi člena 33(2)(a) te direktive, to ne vodi do odprave te odločbe, če ima prosilec možnost predstaviti svoja stališča v okviru sodnega postopka.

16. Pred Sodiščem je 15. januarja 2020 potekala obravnava, ki so se je udeležili M. Addis, Bundesamt, nemška vlada in Komisija.

7 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219. Naj v zvezi s tem navedem, da je Sodišče med drugim v točki 101 te sodbe pojasnilo, da je treba „[č]len 33(2)(a) Direktive [2013/32] […] razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da država članica uporabi možnost iz te določbe, da prošnjo za priznanje statusa begunca zavrže kot nedopustno, ker je druga država članica prosilcu že priznala subsidiarno zaščito, kadar navedeni prosilec kot oseba, ki ji je priznana subsidiarna zaščita, v tej drugi državi članici zaradi predvidljivih življenjskih razmer ne bi bil izpostavljen resni nevarnosti nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v smislu člena 4 Listine. Okoliščina, da osebe, ki jim je priznana taka subsidiarna zaščita, v navedeni državi članici ne prejemajo nobene dajatve za kritje stroškov za preživetje ali pa tako dajatev prejemajo, vendar je ta znatno nižja kot v drugih državah članicah, pri čemer pa te osebe v zvezi s tem niso obravnavane drugače kot državljani te države članice, je lahko podlaga za ugotovitev, da obstaja dejanska nevarnost, da bi bil ta prosilec tam izpostavljen taki nevarnosti, le če povzroči, da bi se ta prosilec zaradi svoje posebne ranljivosti neodvisno od svoje volje in osebne izbire znašel v položaju hudega materialnega pomanjkanja.“

8 C-540/17 in C-541/17, neobjavljen, EU:C:2019:964.

9 Glej točko 102 teh sklepnih predlogov.

III. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 2013/32

17. V uvodnih izjavah 18 in 22 Direktive 2013/32 je navedeno:

„(18) V interesu držav članic in prosilcev za mednarodno zaščito je, da se o prošnjah za mednarodno zaščito odloči, kakor hitro je to mogoče, brez poseganja v ustreznost in celovitost obravnave, ki je v teku.

[…]

(22) Prav tako je v interesu držav članic in prosilcev, da se zagotovi pravilno ugotavljanje potreb po mednarodnih zaščiti že na prvi stopnji […]“

18. V skladu s členom 1 Direktive 2013/32 je njen namen določiti skupne postopke za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite na podlagi Direktive 2011/95 (v nadaljevanju: Direktiva o pogojih).

19. V členu 2(b) Direktive 2013/32 je pojem „prošnja za mednarodno zaščito“ opredeljen kot prošnja državljana tretje države ali osebe brez državljanstva za zaščito od države članice, ki se lahko razume kot prosilec za status begunca ali subsidiarne zaščite in ki ne zahteva izrecno druge vrste zaščite zunaj področja uporabe Direktive o pogojih, za katero je mogoče zaprositi posebej.

20. Člen 14 Direktive 2013/32, naslovljen „Osebni razgovor“, določa:

„1. Preden organ za presojo izda odločbo, se prosilcu da možnost osebnega razgovora o njegovi prošnji za mednarodno zaščito z osebo, ki je v skladu z nacionalnim pravom pristojna za vodenje takšnega razgovora. Osebne razgovore o vsebini prošnje za mednarodno zaščito vodi osebje organa za presojo. […]

Kadar veliko državljanov tretjih držav ali oseb brez državljanstva hkrati zaprosi za mednarodno zaščito in v praksi onemogoči, da bi organ za presojo vodil pravočasne razgovore o vsebini vsake prošnje, lahko države članice določijo, da je v vodenje teh razgovorov začasno vključeno osebje drugega organa. V takih primerih se osebje tega drugega organa prej udeleži ustreznega usposabljanja, ki vključuje elemente iz člena 6(4)(a) do (e) Uredbe (EU) št. 439/2010 [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 2010 o ustanovitvi Evropskega azilnega podpornega urada (UL 2010, L 132, str. 11)]. Osebe, ki vodijo osebne razgovore s prosilci v skladu s to direktivo, morajo biti tudi na splošno seznanjeni s težavami, ki bi lahko negativno vplivale na sposobnost prosilca za razgovor, kot so znaki, da bi prosilec lahko bil v preteklosti mučen.

[…]

2. Osebni razgovor o vsebini prošnje se lahko opusti, kadar:

(a) lahko organ za presojo na podlagi dokazov, s katerimi razpolaga, izda ugoditveno odločbo glede statusa begunca; ali

(b) organ za presojo meni, da je prosilec nezmožen za osebni razgovor ali ga ne more opraviti zaradi trajnih okoliščin, na katere prosilec ne more vplivati. V dvomu se organ za presojo posvetuje z zdravstvenim delavcem, da ugotovi, ali je stanje, zaradi katerega je prosilec nezmožen za osebni razgovor ali ga ne more opraviti, začasno ali trajno.

Kadar se v skladu s točko (b) osebni razgovor s prosilcem ali, če je ustrezno, z vzdrževano osebo ne opravi, se je treba ustrezno potruditi, da se prosilcu ali vzdrževani osebi omogoči, da predloži dodatne informacije.

3. Če se osebni razgovor v skladu s tem členom ne opravi, to organu za presojo ne prepreči, da odloči o prošnji za mednarodno zaščito.

4. Če se osebni razgovor v skladu z odstavkom 2(b) ne opravi, to ne vpliva negativno na odločbo organa za presojo.

[…]“

21. Člen 15 Direktive 2013/32, naslovljen „Zahteve za osebni razgovor“, določa:

„[…]

2. Osebni razgovor poteka v razmerah, ki zagotavljajo ustrezno zaupnost.

3. Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da osebni razgovori potekajo v razmerah, ki prosilcem omogočajo, da razloge za svojo prošnjo celovito predstavijo. V ta namen države članice:

[…]

(b) kadar je mogoče, zagotovijo, da razgovor s prosilcem vodi oseba istega spola, če prosilec to zahteva, razen če organ za presojo upravičeno domneva, da taka zahteva temelji na razlogih, ki niso povezani s težavami prosilca, da celovito predstavi razloge za svojo prošnjo;

[…]“

22. Člen 25 Direktive 2013/32, naslovljen „Jamstva za mladoletnike brez spremstva“, določa:

„1. V vseh postopkih, ki jih predvideva ta direktiva, in brez poseganja v določbe iz členov 14 do 17 države članice:

[…]

(b) zagotovijo, da je zastopniku dana možnost, da mladoletnika brez spremstva obvesti o pomenu ali možnih posledicah osebnega razgovora in ga po potrebi obvesti, kako naj se pripravi na osebni razgovor. Države članice zagotovijo, da je zastopnik in/ali pravni ali drugi svetovalec, ki ga kot takšnega priznava ali dovoljuje nacionalno pravo, prisoten na razgovoru ter ima možnost postavljati vprašanja ali podajati pripombe v tolikšni meri, kot to dopusti oseba, ki vodi razgovor.

[…]

3. Države članice zagotovijo, da:

(a) če se z mladoletnikom brez spremstva opravlja osebni razgovor v zvezi z njegovo prošnjo za mednarodno zaščito, kot je urejen v členih 14, 15, 16, 17 in 34, ta razgovor vodi oseba, ki ima potrebno znanje o posebnih potrebah mladoletnikov;

[…]“

23. Člen 33 Direktive 2013/32, naslovljen „Nedopustne prošnje“, določa:

„1. Poleg primerov, v katerih se prošnja ne preučuje v skladu z Uredbo (EU) št. 604/2013 [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države ali oseba brez državljanstva (UL 2013, L 180, str. 31)], se od držav članic ne zahteva, da preučijo, ali prosilec izpolnjuje pogoje za mednarodno zaščito v skladu z Direktivo [o pogojih], kadar se prošnja šteje za nedopustno v skladu s tem členom.

2. Države članice lahko štejejo prošnjo za mednarodno zaščito za nedopustno le, če:

(a) je druga država članica priznala mednarodno zaščito;

[…]“

24. Člen 34 Direktive 2013/32, naslovljen „Posebna pravila glede razgovora o dopustnosti“, določa:

„1. Države članice prosilcem omogočijo, da predstavijo svoje mnenje o uporabi razlogov iz člena 33 za njihove posebne okoliščine, preden organ za presojo odloči o dopustnosti prošnje za mednarodno zaščito. V ta namen države članice opravijo osebni razgovor o dopustnosti prošnje. Države članice lahko izjemo storijo le v skladu s členom 42, v primeru naknadne prošnje.

Ta odstavek ne posega v člen 4(2)(a) te direktive in člen 5 Uredbe (EU) št. 604/2013.

[…]“

25. Člen 51(1) Direktive 2013/32 določa:

„Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s členi 1 do 30, členom 31(1), (2) in (6) do (9), členi 32 do 46, členoma 49 in 50 ter Prilogo I do 20. julija 2015. Komisiji nemudoma sporočijo besedila teh predpisov.“

26. Člen 52, prvi odstavek, Direktive 2013/32 določa:

„Države članice uporabljajo zakone in druge predpise iz člena 51(1) za vložene prošnje za mednarodno zaščito in za postopke za odvzem mednarodne zaščite, ki se začnejo po 20. juliju 2015 ali na zgodnejši datum. Prošnje, ki so vložene pred 20. julijem 2015, in postopke za odvzem statusa begunca, ki se začnejo pred navedenim datumom, urejajo zakoni in drugi predpisi, sprejeti v skladu z Direktivo 2005/85/ES.“

27. Člen 53, prvi odstavek, Direktive 2013/32 določa, da se Direktiva 2005/85 za države članice, ki jih zavezuje ta direktiva, razveljavi z učinkom od 21. julija 2015, brez poseganja v obveznosti držav članic glede rokov za prenos Direktive 2005/85 v nacionalno zakonodajo, ki so določeni v delu B Priloge II k Direktivi 2013/32.

28. Člen 54 Direktive 2013/32 določa, da začne ta direktiva veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*, do katere je prišlo 29. junija 2013.

B. Nacionalno pravo

29. Po navedbah predložitvenega sodišča se za dejansko stanje v postopku v glavni stvari uporabljajo določbe Asylgesetz (zakon o azilu, v nadaljevanju: AsylG) v različici, objavljeni 2. septembra 2008[10] in spremenjeni s Fünfzigste Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches – Verbesserung des Schutzes der sexuellen Selbstbestimmung (Petdeseta sprememba Kazenskega zakonika – Izboljšanje varstva spolne samoodločbe, v nadaljevanju: StrÄndG 50) z dne 4. novembra 2016.[11]

30. Člen 24 AsylG določa:

„(1) Bundesamt razjasni dejansko stanje zadeve in zbere potrebne dokaze […] Opraviti mora osebni razgovor s tujcem. Bundesamt lahko zaslišanje opusti, če namerava priznati, da je tujec upravičen do azila, ali če tujec trdi, da je na zvezno ozemlje vstopil iz varne tretje države.

[…]“

31. Člen 29 AsylG, kakor je bil spremenjen s členom 6 Integrationsgesetz (zakon o integraciji) z dne 31. julija 2016, z učinkom od 6. avgusta 2016,[12] določa:

„(1) Prošnja za azil ni dopustna, če:

[…]

2. je druga država članica Evropske unije že priznala mednarodno zaščito […]

[…]“

32. Člen 36 AsylG, naslovljen „Postopek v primeru prošenj za azil, ki so nedopustne v skladu s členom 29(1)(2) in (4) ali so očitno neutemeljene“, določa:

„(1) Če je prošnja za azil v skladu s členom 29(1)(2) in (4) nedopustna ali je očitno neutemeljena, je rok, ki se odobri tujcu, da zapusti državo, en teden.

(2) Bundesamt pošlje zadevnim osebam skupaj z odločbo tudi kopijo njihovega azilnega spisa. Upravni spis se skupaj s potrdilom o dostavi nemudoma posreduje pristojnemu upravnemu sodišču.

(3) Pritožbe na podlagi člena 80(5) zakona o upravnih sodiščih zoper grožnje o odstranitvi se vložijo v roku enega tedna od vročitve; pritožbi je treba priložiti obvestilo Bundesamta. Tujca je treba s tem seznaniti. Člen 58 zakona o upravnih sodiščih se uporablja smiselno. Odločitev se sprejme s pisnim postopkom; ustna obravnava pred sodiščem, med katero se hkrati obravnava tožba, ni dopustna. Odločbo je treba izdati v roku enega tedna od izteka roka iz odstavka 1. Senat upravnega sodišča lahko rok iz odstavka 5 vsakič podaljša za en teden. Drugo in nadaljnja podaljšanja roka so dovoljena samo iz tehtnih razlogov, zlasti če sodišče zaradi neobičajno velike delovne obremenitve odločitve ne more sprejeti prej. Če je bila pritožba vložena pravočasno, odstranitev pred izdajo odločbe sodišča ni dovoljena. Odločba je sprejeta, ko je izrek odločbe, ki ga podpiše sodnik ali sodniki, na razpolago

10 BGB1. 2008 I, str. 1798.
11 BGB1. 2016 I, str. 2460.
12 BGB1. 2016 I, str. 1939.

v pisarni senata. Predloge za izdajo začasne odredbe zoper odločbe Bundesamta o določitvi trajanja prepovedi vstopa ali prebivanja v skladu s členom 11(2) zakona o prebivanju ter zoper odreditev take prepovedi in določitev njenega trajanja v skladu s členom 11(7) zakona o prebivanju je prav tako treba vložiti v roku enega tedna od vročitve. To ne posega v izvršljivost grožnje o odstranitvi.

(4) Odlog odstranitve se lahko odredi, le če obstajajo resni dvomi glede zakonitosti upravnega akta, zoper katerega je bila vložena pritožba. Dejstva in dokazi, ki jih ne navedejo udeležene osebe, se ne upoštevajo, razen če niso očitni ali je sodišče z njimi seznanjeno. Sodišče lahko prezre dejstva in dokaze, ki niso bili upoštevani v upravnem postopku v skladu s členom 25(3), ter dejstva in okoliščine v smislu člena 25(2), ki jih tujec v upravnem postopku ni predstavil, če bi se sprejetje odločitve sicer zavleklo.“

33. Člen 77(1) AsylG določa:

„V sporih, ki izhajajo iz tega zakona, sodišče svojo odločitev opre na dejanski in pravni položaj v času zadnjega ustnega postopka; če se odločba izda brez ustnega postopka, temelji na položaju, kakršen je v času sprejetja odločitve […]“

34. Člen 46 Verwaltungsverfahrensgesetz (zakon o upravnem postopku, v nadaljevanju: VwVfG) z dne 25. maja 1976 v različici, ki je bila objavljena 23. januarja 2003,[13] kakor je bil spremenjen s členom 1 Viertes Gesetz zur Änderung verwaltungsverfahrensrechtlicher Vorschriften (četrti zakon o spremembi predpisov o upravne postopku, v nadaljevanju: 4. VwVfÄndG) z dne 11. decembra 2008,[14] določa:

„Odprave upravnega akta, ki ni ničen […], ni mogoče zahtevati zgolj zato, ker je pri njegovem sprejetju prišlo do kršitve določb o postopku, formalnih zahtevah ali krajevni pristojnosti, če je očitno, da kršitev ni vplivala na odločitev, sprejeto v zadevi.“

35. Člen 80 Verwaltungsgerichtsordnung (zakon o upravnem postopku, v nadaljevanju: VwGO) v različici, ki je bila objavljena 19. marca 1991,[15] kakor je bil nazadnje spremenjen s členom 9 Gesetz zur Umsetzung der Dienstleistungsrichtlinie in der Justiz und zur Änderung weiterer Vorschriften (Zakon za prenos direktive o storitvah v sodstvu in spremembo drugih določb) z dne 22. decembra 2010,[16] določa:

„(1) Ugovor in ničnostna tožba imata odložilni učinek. To velja tudi za konstitutivne in deklarativne upravne akte ter upravne akte z dvojnim učinkom (člen 80a).

[…]

(5) Sodišče, ki odloča o glavni stvari, lahko na predlog ugotovi delni ali popolni odložilni učinek v primerih, določenih v odstavku 2, točke od 1 do 3, v primeru, določenem v odstavku 2, točka 4, pa ga lahko delno ali v celoti ponovno vzpostavi. Predlog je dopusten že pred vložitvijo ničnostne tožbe. Če je upravni akt v času sprejetja odločitve že izvršen, lahko sodišče odredi razveljavitev izvršitve. Ponovna vzpostavitev odložilnega učinka je lahko pogojena s predložitvijo zavarovanja ali drugimi pogoji. Lahko je tudi časovno omejena.

[…]“

13 BGB1. 2003 I, str. 102.

14 BGB1. 2008 I, str. 2418.

15 BGB1. 1991 I, str. 686.

16 BGB1. 2000 I, str. 2248.

36. Člen 86 VwGO določa:

„(1) Sodišče razišče dejansko stanje po uradni dolžnosti; pri tem se posvetuje z zadevnimi osebami. Ni vezano na trditve ali predloge za pridobitev dokazov zadevnih oseb.

[…]“

IV. Dejansko stanje v postopku v glavni stvari in predlog za sprejetje predhodne odločbe

37. M. Addis trdi, da je državljan Eritreje.[17] Vendar je leta 2009 vložil prošnjo za azil pri italijanskih organih, v kateri je navedel drugo identiteto in datum rojstva ter je bil zabeležen kot državljan Etiopije. Njegovi prošnji je bilo ugodeno: dobil je osebno izkaznico in dovoljenje za prebivanje do februarja 2015. Tožeča stranka je ostala v Italiji do septembra 2011, ko je odpotovala v Nemčijo, kjer je vložila prošnjo za priznanje statusa begunca.

38. Čeprav je M. Addis pred tem zanikal, da bi vstopil v katero koli drugo evropsko državo, so po analizi prstnega odtisa prišli na dan podatki s prvotne italijanske prošnje. Glede na te podatke je Bundesamt 18. februarja 2013 zavrnil prošnjo M. Addisa za azil, ker je v Zvezno republiko Nemčijo vstopil iz varne tretje države, in odredil njegovo odstranitev v Italijo.

39. Vendar pa pred izdajo te odločbe ni bil opravljen osebni razgovor z M. Addisom, kar je v nasprotju z, med drugim, veljavno nacionalno zakonodajo o azilu. V zvezi s tem je predložitveno sodišče navedlo, da ni bil zaslišan ne glede „razlogov za svoj kazenski pregon ne glede svojega prebivanja v Italiji in ne glede statusa begunca, ki mu je bil tam priznan“.

40. Verwaltungsgericht Minden (upravno sodišče v Mindnu, Nemčija) je 15. aprila 2013 zavrnilo tožbo, ki jo je M. Addis vložil zoper to odločbo. Zoper to sodbo se je pritožil pri Oberverwaltungsgericht Münster (višje upravno sodišče v Münstru, Nemčija). Oberverwaltungsgericht Münster (višje upravno sodišče v Münstru) je 19. maja 2016 odpravilo odločbo o odstranitvi, ker ni bilo jasno, ali bo Italija sprejela M. Addisa. Vendar je navedeno sodišče menilo, da bi bilo treba pritožbo zoper odločbo, s katero je bila zavrnjena prošnja M. Addisa za priznanje statusa begunca, zavrniti.

41. M. Addis je zoper sodbo Oberverwaltungsgericht Münster (višje upravno sodišče v Münstru) vložil revizijo pri Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče, Nemčija). Pred tem sodiščem je trdil zlasti, da Bundesamt ne bi smel opustiti osebnega razgovora pred izdajo odločbe z dne 18. februarja 2013.

42. Zvezna republika Nemčija je pred Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) trdila, da prošnja M. Addisa za priznanje statusa begunca vsekakor ni dopustna na podlagi člena 29(1)(2) AsylG, saj mu je bil status begunca priznan že v Italiji. Menila je, da neoprava osebnega razgovora organu za presojo ne bi smela preprečiti, da odloči o prošnji za azil.

43. Predložitveno sodišče, to je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče), meni, da je treba opredeliti posledice, ki jih bo imela kršitev obveznosti, da se opravi osebni razgovor, v zvezi z veljavnostjo odločbe, s katero je bila prošnja za priznanje statusa begunca razglašena za nedopustno. V zvezi s tem predložitveno sodišče meni, da je treba to vprašanje pojasniti zlasti za primer, da ima prosilec v pritožbenem postopku možnost, da navede vse pravne in dejanske elemente, ki izpodbijajo sporno odločbo, pri čemer pa ti elementi vseeno ne bi vodili do odprave te odločbe.

17 Po informacijah, ki jih je navedel.

44. Glede na to, da Bundesamt ni izpolnil obveznosti oprave osebnega razgovora v skladu s členom 12(1) Direktive 2005/85 ter členoma 14(1) in 34 Direktive 2013/32, predložitveno sodišče Sodišču v bistvu predlaga, naj razloži obseg izjem, ki so določene v členu 12(2) in (3) Direktive 2005/85, ter tistih, ki so določene v členu 14(2) Direktive 2013/32, ter navede, ali so te izjeme taksativne ali pa pravo Unije glede na procesno avtonomijo držav članic dopušča druge izjeme, ki so izrecno določene v nacionalnem pravu.

45. V zvezi s tem predložitveno sodišče ugotavlja, da se v skladu z nacionalnim pravom neoprava osebnega razgovora v členu 46 VwVfG obravnavana kot manjša nepravilnost, kadar je očitno, da takšna neoprava ni vplivala na vsebino izdane odločbe. Navaja tudi, da v zvezi z odločbo o nedopustnosti, ki je sprejeta na podlagi člena 29(1)(2) AsylG, ni polja proste presoje. V takšnih primerih naj neoprava osebnega razgovora ne bi imela nobenih posledic, saj morajo Bundesamt in nato upravna sodišča preučiti vse pogoje v zvezi z uporabo zadevne pravne določbe. Vendar pa se predložitveno sodišče sklicuje na sodno prakso enega senata Bundesverfassungsgericht (ustavno sodišče, Nemčija),[18] v skladu s katero lahko področje uporabe člena 46 VwVfG omejuje dejstvo, da člena 14(2) in 34(1) Direktive 2013/32 določata izjeme od pravice do osebnega razgovora in tako pomenita posebno postopkovno pravilo, ki je taksativno na tem področju.

46. Glede posebnega položaja M. Addisa je predložitveno sodišče ugotovilo, da morajo Bundesamt in nato upravna sodišča preučiti, ali so življenjske razmere osebe, ki ji je priznan status begunca v Italiji, v skladu z, med drugim, členom 4 Listine.

47. Predložitveno sodišče je namreč podrobno razložilo način, kako so sodišča nižje stopnje zavrnila predlog M. Addisa za odpravo odločbe Bundesamta z dne 18. februarja 2013, potem ko so preučila zadevo po uradni dolžnosti ter trditve M. Addisa in Bundesamta[19] o življenjskih razmerah, ki bi jim bil M. Addis izpostavljen v Italiji.

48. V teh okoliščinah je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo tri vprašanja.

49. Tretje vprašanje, ki je edino vprašanje, ki ga Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) ob upoštevanju sodbe z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi,[20] ni umaknilo, se glasi:

„Ali člen 14(1), prvi stavek, [Direktive 2013/32] oziroma predhodna določba iz člena 12(1), prvi stavek, [Direktive 2005/85] nasprotuje uporabi nacionalne določbe, v skladu s katero to, da organ za presojo pri zavrženju prošnje za azil kot nedopustne na podlagi dovolitve iz člena 33(2)(a) [Direktive 2013/32] oziroma predhodne določbe iz člena 25(2)(a) [Direktive 2005/85] ne opravi osebnega razgovora s prosilcem, ne vodi do odprave tega sklepa zaradi neoprave razgovora, kadar ima prosilec v postopku s pravnim sredstvom možnost, da navede vsa dejstva, ki nasprotujejo odločbi o ugotovitvi nedopustnosti, in ob upoštevanju teh navedb v zadevi tudi ne more priti do nobene druge odločbe?“

50. Obravnavi tega vprašanja se bom posvetil zdaj.

18 Glej sodbo Bundesverfassungsgericht (zvezno ustavno sodišče) z dne 17. januarja 2017, 2 BvR 2013/16, DE:BVerfG:2017:rk20170117.2bvr201316, točka 20.

19 Predložitveno sodišče je poudarilo, da nosi v skladu s sodbo z dne 15. oktobra 2015, Komisija/Nemčija (C-137/14, EU:C:2015:683, točke od 60 do 62), dokazno breme Bundesamt.

20 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219.

V. Uporaba ratione temporis

51. Opozoriti je treba, da je M. Addis za status begunca v Nemčiji zaprosil septembra 2011 in da je bila ta prošnja zavrnjena z odločbo Bundesamt februarja 2013. Zakonitost te odločbe se zdaj izpodbija pred predložitvenim sodiščem.

52. Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) se je v predlogu za sprejetje predhodne odločbe sklicevalo *tako* na Direktivo 2005/85 *kot* na Direktivo 2013/32.

53. Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) je glede uporabe *ratione temporis* upoštevnih določb nacionalnega prava v zadevi, o kateri odloča, navedlo, da mora v skladu s svojo ustaljeno sodno prakso v nekaterih okoliščinah upoštevati razvoj prava, ki se je zgodil po sprejetju sodbe, zoper katero je vložena revizija. V okviru obravnavanega azilnega postopka je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) potrdilo, da se mora v skladu s členom 77(1), prvi stavek, AsylG opreti na dejanski in pravni položaj, ki je obstajal v času zadnje ustne obravnave maja 2016.

54. V zvezi s tem je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) navedlo, da se v postopku, ki poteka pred njim, uporablja člen 29 AsylG, kakor je bil spremenjen z učinkom od 6. avgusta 2016 s členom 6 Integrationsgesetz (zakon o integraciji), naslovljenim „Nedopustne prošnje“.[21] Poleg tega se zdi, da se za dejansko stanje v postopku v glavni stvari uporabljajo določbe AsylG v različici, objavljeni 2. septembra 2008 in spremenjeni 4. novembra 2016.[22]

55. Člen 51(1) Direktive 2013/32 državam članicam nalaga, da do 20. julija 2015 sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s členi od 1 do 30, členom 31(1), (2) in od (6) do (9), členi od 32 do 46, členoma 49 in 50 ter Prilogo I k tej direktivi. Vendar v skladu s prvim stavkom prvega odstavka člena 52 Direktive 2013/32 države članice uporabljajo zakone in druge predpise iz člena 51(1) za prošnje za mednarodno zaščito, vložene „po 20. juliju 2015 ali na zgodnejši datum“. V skladu z ustaljeno sodno prakso je zakonodajalec Unije s tem, da je prvemu stavku prvega odstavka člena 52 dodal izraz „ali na zgodnejši datum“, nameraval državam članicam omogočiti, da svoje določbe za izvajanje te direktive uporabijo s takojšnjim učinkom za prošnje za mednarodno zaščito, vložene pred 20. julijem 2015.[23]

56. Ker je M. Addis zaprosil za status begunca v Nemčiji septembra 2011, je bila njegova prošnja za mednarodno zaščito vložena pred začetkom veljavnosti Direktive 2013/32 19. julija 2013 in precej pred zadnjim datumom za prenos te direktive v nacionalni pravni red, to je pred 20. julijem 2015.

57. Vendar se zdi – kar mora preveriti predložitveno sodišče – da se v skladu s členom 77(1), prvi stavek, AsylG v postopku v glavni stvari uporabljajo določbe nacionalnega prava, s katerimi se prenašajo določbe Direktive 2013/32 ali ki bi lahko zagotovile skladnost z določbami te direktive[24].[25]

58. V zvezi s tem je treba spomniti, da je Sodišče v točki 74 sodbe z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi,[26] med drugim ugotovilo, da je treba člen 52, prvi odstavek, Direktive 2013/32, ki vsebuje prehodne določbe o uporabi zakonov, s katerimi se prenaša ta direktiva, razlagati tako, da državi članici omogoča, da določi takojšnjo uporabo nacionalne določbe, s katero je bila prenesena ta direktiva, za prošnje za azil, o katerih še ni bilo dokončno odločeno ter ki so bile vložene pred 20. julijem 2015 in

21 Glej po analogiji točko 67 sodbe z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi (C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219, točka 67).

22 Glej točko 29 teh sklepnih predlogov.

23 Sodba z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, točki 39 in 40 ter navedena sodna praksa).

24 Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točke od 77 do 81).

25 Naj opozorim, da v spisu ni dokazov, da Zvezna republika Nemčija ni prenesla Direktive 2013/32, zlasti določb v zvezi z zahtevo po osebnem razgovoru. Poleg tega predložitveno sodišče meni, da se v postopku v glavni stvari uporablja zakonodaja, spremenjena leta 2016, torej po 20. juliju 2015.

26 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219. Glej tudi sodbi z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 73), in z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, točka 40).

pred začetkom veljavnosti te nacionalne določbe.[27] Čeprav Sodišče ni bilo pozvano, naj pojasni, kaj točno je bilo mišljeno z „dokončno odločeno“ v tem kontekstu, bi jaz ta izraz razlagal kot sklicevanje na dokončno odločbo, ki jo izdajo upoštevni upravni organi (v obravnavanem primeru Bundesamt) v zvezi s prošnjo za mednarodno zaščito, in ne na morebitni poznejši sodni postopek, v katerem se je izpodbijala odločba o priznanju ali zavrnitvi zaščite.

59. Glede obravnavane zadeve naj omenim, da je Bundesamt o prošnji za azil M. Addisa dokončno odločil že februarja 2013. To je bilo več mesecev pred objavo Direktive 2013/32 v *Uradnem listu* junija 2013 in pred začetkom veljavnosti te direktive v naslednjem mesecu.[28] V teh okoliščinah menim, da se predčasna uporaba Direktive 2013/32, kot je dovoljena s členom 52 te direktive (in kot jo je Sodišče razložilo v sodbi z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi),[29] v obravnavani zadevi preprosto ne uporablja. S to sodbo je sicer bila dovoljena predčasna uporaba te direktive tudi za odločbe, ki še niso bile izdane pred zadnjim datumom za prenos, to je pred 20. julijem 2015,[30] če je bilo tako določeno z upoštevnim nacionalnim zakonom, vendar pa se to načelo *ne* uporablja, če je bila dokončna upravna odločba sprejeta že pred objavo navedene direktive. Zato menim, da se *ratione temporis* za obravnavano zadevo uporablja prejšnja različica Direktive o postopkih, in sicer Direktiva 2005/85.

60. Vendar pa opozarjam, da so na obravnavi *vse* stranke, tudi M. Addis, zavzele drugačno stališče glede uporabe *ratione temporis* zadevnih direktiv in trdile, da za obravnavano zadevo dejansko velja zadnjenavedena direktiva, to je Direktiva 2013/32. Čeprav sem še vedno zvest svojemu mnenju, da *ne* velja, pa glede na soglasno stališče strank kot tudi pristop predložitvenega sodišča predlagam, da se v skladu s tem v nadaljevanju teh sklepnih predlogov šteje, da za obravnavani primer dejansko velja Direktiva 2013/32. Izhajal bom torej iz tega, da se v okviru postopka v glavni stvari uporabljajo določbe členov od 1 do 30; člena 31(1), (2) in od (6) do (9); členov od 32 do 46; členov 49 in 50; in Priloge I k Direktivi 2013/32.

27 Vendar je Sodišče v točkah od 70 do 74 sodbe z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi (C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219), med drugim razsodilo, da člen 52, prvi odstavek, Direktive 2013/32 nasprotuje taki takojšnji uporabi v položaju, v katerem sta bili pred začetkom veljavnosti Direktive 2013/32 vloženi tako prošnja za azil kot zahteva za ponovni sprejem v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 343/2003 z dne 18. februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 109). Iz spisa, ki je predložen Sodišču, ni razvidno, da je bila v zvezi z M. Addisom vložena takšna zahteva za ponovni sprejem. Predložitveno sodišče je namreč v točki 3 predloga za sprejetje predhodne odločbe navedlo, da v skladu z določbami dublinske uredbe takšne zahteve ni mogoče vložiti. V zvezi s tem je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) navedlo, da bi bil M. Addis lahko poslan v Italijo v skladu s sporazumom o ponovnem sprejemu oseb. Vendar pa je Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) v točki 5 predloga za sprejetje predhodne odločbe navedlo, da odločba o odstranitvi v Italijo v zvezi z M. Addisom ni bila zakonita, saj ni bilo znano, ali ga je Italija še pripravljena sprejeti po izteku veljavnosti potne listine, ki mu je bila izdana 5. februarja 2015.

28 Glej člen 54 Direktive 2013/32.

29 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219. Glej tudi sodbi z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 73 in naslednje), in z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, točka 40 in naslednje).

30 Glej člen 51(1) Direktive 2013/32.

VI. Analiza

A. Uvodna pojasnila

61. Pravica do osebnega razgovora ne obstaja le takrat, kadar organ za presojo odloča o utemeljenosti prošnje za mednarodno zaščito, temveč tudi, ko odloča, kot v zadevi M. Addisa, o dopustnosti takšne prošnje v skladu s členom 33 Direktive 2013/32. V zvezi s tem se tako v členu 14 kot členu 34 Direktive 2013/32[31] posebej zahteva, da *organ za presojo*[32] opravi osebni razgovor s prosilcem za mednarodno zaščito, *preden* odloči o utemeljenosti ali dopustnosti prošnje.

62. Iz opredelitve pojma „organ za presojo“ v členu 2(f) Direktive 2013/32 je razvidno, da mora takšen razgovor opraviti parasodni ali upravni organ, ki ga določi država članica v skladu s členom 4(1) te direktive.[33] Direktiva 2013/32 ne določa, da bi osebni razgovor opravljalo sodišče. Naj omenim, da je Sodišče v točki 103 sodbe z dne 25. julija 2018, Alheto,[34] jasno razlikovalo med „organom za presojo“, opredeljenim v členu 2(f) Direktive 2013/32, in „sodiščem“ iz člena 46 te direktive. Tako postopek pred organom za presojo urejajo določbe poglavja III te direktive, naslovljenega „Postopki na prvi stopnji“, medtem ko postopek pred sodiščem urejajo pravila iz poglavja V te direktive, naslovljenega „Pritožbeni postopki“, ki so določena v členu 46.

63. Ni sporno, da je bila pravica M. Addisa do osebnega razgovora, ki ga opravi organ za presojo v skladu z Direktivo 2013/32, kršena.[35]

64. Iz predloga za sprejetje predhodne odločbe je tako mogoče razbrati, da organ za presojo M. Addisa sicer ni osebno zaslišal, med drugim glede razmer, ki bi jim bil izpostavljen v Italiji, če bi ga bilo treba vrniti tja, vendar predložitveno sodišče vseeno meni, da je bil ta spodrsljaj povsem odpravljen oziroma kompenziran s postopkom pred nacionalnim sodiščem, ki je bil izveden v skladu s poglavjem V Direktive 2013/32.

65. Tako je po navedbah predložitvenega sodišča M. Addis v navedenem postopku za odpravo, v katerem je izpodbijal odločbo o dopustnosti, podrobno predstavil težave, ki bi jim bil izpostavljen v Italiji. Verwaltungsgericht Minden (upravno sodišče, Minden) je odločilo, da odločbe o odstranitvi, ki je bila izdana v zvezi z njim, ni mogoče izvršiti. V skladu s pristojnostjo, ki mu je dodeljena s členom 86(1) VwGO, se je po uradni dolžnosti odločilo pregledati informacije o pravicah, ki jih ima oseba, ki ji je priznan status begunca, v Italiji v zvezi s prebivanjem in gibanjem ter dostopom do dela in zdravstvenega varstva. Predložitveno sodišče je navedlo, da je upravno sodišče zavrnilo pritožbo M. Addisa na podlagi svoje presoje dejstev in dokazov. Navedeno sodišče je po preučitvi trditev in splošnih okoliščin M. Addisa ugotovilo, da bi lahko kot mlada neporočena oseba postopoma uspel v Italiji in da se vsaj na začetku lahko opre tudi na pomoč dobrodelnih organizacij. Poudarilo je, da številni begunci, zlasti mladi moški, pogosto najdejo sezonsko zaposlitev v kmetijskem sektorju.

31 Glede na to, da se postopek v glavni stvari nanaša na dopustnost prošnje za priznanje statusa begunca, se uporablja člen 34 Direktive 2013/32, in ne člen 14 te direktive. Vseeno se bom zaradi celovitosti na splošno skliceval na obe določbi, razen če je treba izpostaviti nekatere upoštevne razlike.

32 Izjema k temu načelu je določena v členu 14(1), drugi pododstavek, in členu 34(2) Direktive 2013/32. Člen 14(1), drugi pododstavek, te direktive določa, da „[k]adar veliko državljanov tretjih držav ali oseb brez državljanstva hkrati zaprosi za mednarodno zaščito in v praksi onemogoči, da bi organ za presojo vodil pravočasne razgovore o vsebini vsake prošnje, lahko države članice določijo, da je v vodenje teh razgovorov začasno vključeno osebje drugega organa. V takih primerih se osebje tega drugega organa prej udeleži ustreznega usposabljanja, ki *vključuje elemente iz člena 6(4)(a) do (e) Uredbe (EU) št. 439/2010*. Osebe, ki vodijo osebne razgovore s prosilci v skladu s to direktivo, morajo biti tudi na splošno seznanjeni s težavami, ki bi lahko negativno vplivale na sposobnost prosilca za razgovor, kot so znaki, da bi prosilec lahko bil v preteklosti mučen.“ Člen 34(2) Direktive 2013/32 določa, da „[d]ržave članice lahko določijo, da lahko osebni razgovor o dopustnosti prošnje za mednarodno zaščito vodi osebje drugih organov, ki niso organ za presojo. V takem primeru države članice zagotovijo, da *se tako osebje pred tem udeleži osnovnega usposabljanja* o mednarodnem pravu na področju človekovih pravic, pravnem redu Unije o azilu in *tehnikah vodenja razgovorov*.“ Moj poudarek.

33 Za izjemo od tega pravila glej člen 4(2) Direktive 2013/32.

34 C-585/16, EU:C:2018:584.

35 Glej člen 34(1) Direktive 2013/32.

66. Po navedbah predložitvenega sodišča je upravno sodišče po uradni dolžnosti preučilo tudi to, ali bi bil M. Addis v primeru odstranitve na italijansko mejo lahko izpostavljen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3 Evropske konvencije o človekovih pravicah (v nadaljevanju: EKČP). Navedeno sodišče je po tem, ko je pregledalo upoštevne informacije o izvorni državi, ki sta jih zagotovila nemško ministrstvo za zunanje zadeve in švicarska organizacija za pomoč beguncem, pa tudi vire NVO, kot je Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione (Združenje za preučevanje prava, povezanega s priseljevanjem), ugotovilo, da so možnosti za dostop beguncev do javne in zasebne pomoči sicer bolj omejene, kot so za Italijane, vendar niso na takšni ravni, ki bi pomenila kršitev člena 3 EKČP, ker bi bil M. Addis na primer zaradi njih odrinjen povsem na rob družbe.

67. Sodišče mora v tem predlogu za sprejetje predhodne odločbe preučiti, ali so izjeme od pravice do osebnega razgovora iz členov 14 in 34 Direktive 2013/32 taksativne narave in, če so, kakšne so dejansko posledice tega, da je organ za presojo kršil procesne pravice M. Addisa. Sodišču je zlasti postavljeno vprašanje, ali bi morala neoprava navedenega razgovora privesti do odprave odločbe, s katero je bila prošnja M. Addisa za priznanje statusa begunca zavrnjena kot nedopustna, oziroma ali je mogoče to, da organ za presojo ni opravil razgovora, popraviti v okviru sodnega postopka iz poglavja V Direktive 2013/32, in, če je tako, pod kakšnimi pogoji.

B. Ali so izjeme od pravice do osebnega razgovora v skladu s členoma 14 in 34 Direktive 2013/32 taksativne narave?

68. Člen 14(2) Direktive 2013/32 določa okoliščine, v katerih lahko organ za presojo države članice osebni razgovor opusti. Člen 14(3) Direktive 2013/32 dalje določa, da „[č]e se osebni razgovor *v skladu* s tem členom ne opravi, to organu za presojo ne prepreči, da odloči o prošnji za mednarodno zaščito“.[36] Iz člena 14(3) Direktive 2013/32 in uporabe izrazov *„[č]e se osebni razgovor v skladu s tem členom ne opravi*“ izhaja, da organ za presojo ne sme odločiti o utemeljenosti prošnje za mednarodno zaščito brez osebnega razgovora, razen če se ne uporablja tudi ena od dveh posebnih izjem, določenih v členu 14. Ne zatrjuje se, da obravnavana zadeva spada h kateri od teh izjem.

69. Iz navedene določbe je razvidno, da so izjeme, ki so vsebovane v členu 14(2) Direktive 2013/32, taksativne narave. Iz tega izhaja, da države članice ne smejo sprejeti dodatnih izjem na podlagi svojega nacionalnega prava.

70. Člen 34(1) Direktive 2013/32 glede odločbe o dopustnosti prošnje za mednarodno zaščito namreč določa, da organ za presojo[37] države članice opravi osebni razgovor o dopustnosti prošnje za mednarodno zaščito, preden izda odločbo v zvezi z njo. Poleg tega določa, da lahko države članice izjemo glede te pravice določijo *le* v skladu s členom 42 te direktive v primeru naknadne prošnje. Iz člena 34(1) Direktive 2013/32 tako jasno izhaja, da je izjema v zvezi z naknadno prošnjo taksativna.

71. Menim, da države članice niso pristojne za uvedbo dodatnih izjem od pravice do osebnega razgovora, razen tistih, ki jih je zakonodajalec Unije posebej določil v členih 14 in 34 Direktive 2013/32.

72. Tako je iz člena 14(3) Direktive 2013/32 izrecno razvidno, da organ za presojo ne sme odločiti o utemeljenosti prošnje za mednarodno zaščito, ne da bi opravil osebni razgovor, če se ne uporablja ena od izjem, navedenih v členu 14(2) te direktive. Menim, da velja enako za odločbo o dopustnosti prošnje za mednarodno zaščito v skladu s členom 33 Direktive 2013/32, ki je bila izdana brez oprave osebnega razgovora v skladu s členom 34 te direktive.

36 Moj poudarek.

37 Ob upoštevanju člena 34(2) Direktive 2013/32.

73. Kot sem že pojasnil, iz spisa, predloženega Sodišču, izhaja, da se v zadevi M. Addisa ne uporablja nobena od izjem od pravice do osebnega razgovora, ki so določene v Direktivi 2013/32. Naj pripomnim, da nobena od strank ni trdila drugače.

C. Posledice kršitve obveznosti oprave osebnega razgovora – ali je mogoče takšno kršitev popraviti med sodnim postopkom?

74. To je vprašanje, ki je v središču tega spora med strankama. Poudariti je treba, da je v skladu z uvodnima izjavama 11 in 12 ter s členom 1 Direktive 2013/32 podeljevanje mednarodne zaščite utemeljeno na konceptu enotnega postopka in na minimalnih skupnih pravilih.[38] Čeprav posledice, ki lahko nastanejo, če organ za presojo ne opravi osebnega razgovora s prosilcem za mednarodno zaščito, tako kot zahteva zakon, v Direktivi 2013/32 niso navedene, se vseeno zdi, da iz zakonodajnega okvira, ki ga predstavlja navedena direktiva, naravno izhaja, da je izrecna zahteva po osebnem razgovoru sestavni in ključni del celotnega azilnega postopka.[39]

75. V teh okoliščinah je Sodišču v bistvu postavljeno vprašanje, ali v primeru, v katerem organ za presojo ne opravi osebnega razgovora, sodišče, ki pozneje izvaja podrobno in *ex nunc* presojo dejstev in pravnih vprašanj v skladu s členom 46(3) Direktive 2013/32, načeloma lahko popravi to kršitev, tako da samo opravi navedeni osebni razgovor in nato potrdi odločitev organa za presojo. Ali pa mora vseeno odpraviti odločbo organa za presojo in vrniti spis temu organu, da ta opravi takšen razgovor in izda morebitno novo odločbo?

76. Vprašanje predložitvenega sodišča je novo in se nanj kljub nekaterim podobnostim ni odgovorilo s sodbami z dne 26. julija 2017, Sacko,[40] z dne 25. julija 2018, Alheto,[41] ali z dne 29. julija 2019, Torubarov,[42] ki sicer obravnavajo povezane točke. Navedene zadeve so glede razmerja med „Postopki na prvi stopnji“ iz poglavja III Direktive 2013/32 in „Pritožbenimi postopki“ iz poglavja V te direktive kljub temu poučne. Zato bom na kratko preučil to sodno prakso v okviru obravnavane zadeve.

1. Predhodna sodna praksa Sodišča – Direktiva 2013/32

a) Sodba z dne 26. julija 2017, Sacko (C-348/16, EU:C:2017:591)

77. Sodišče je v točkah od 33 do 35 sodbe z dne 26. julija 2017, Sacko,[43] ponovilo svojo ustaljeno sodno prakso v zvezi s postopkom na prvi stopnji iz poglavja III Direktive 2013/32. Spomnilo je, da kadar organi držav članic sprejemajo ukrepe, ki spadajo na področje uporabe prava Unije, zanje načeloma velja obveznost spoštovanja pravice do obrambe naslovnikov odločb, ki pomembno vplivajo na njihove interese. Natančneje, Sodišče je razsodilo, da pravica izjaviti se v vsakem postopku, ki je sestavni del spoštovanja pravice do obrambe kot splošnega načela prava Unije, vsakomur zagotavlja možnost, da koristno in učinkovito poda svoje stališče v upravnem postopku, in to pred sprejetjem vsake odločbe, ki bi lahko negativno vplivala na njegove interese. Glede tega je pravilo, v skladu s katerim mora biti naslovniku odločbe, ki posega v položaj, omogočeno, da predstavi svoje pripombe, preden bo ta odločba sprejeta, namenjeno zlasti temu, da lahko ta oseba popravi napako ali navaja elemente v zvezi s svojim osebnim položajem, ki govorijo v prid temu, da naj bo odločba sprejeta, naj ne bo sprejeta ali naj ima določeno vsebino.

38 Sodba z dne 25. julija 2018, A (C-404/17, EU:C:2018:588, točka 30).

39 Glej v tem smislu tudi točke od 145 do 149 sodbe z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točke od 145 do 149), na katere je napoteno v točki 87 teh sklepnih predlogov.

40 C-348/16, EU:C:2017:591.

41 C-585/16, EU:C:2018:584.

42 C-556/17, EU:C:2019:626.

43 C-348/16, EU:C:2017:591.

78. Sodišče je v točki 49 sodbe z dne 26. julija 2017, Sacko,[44] pojasnilo, da je treba Direktivo 2013/32, zlasti njene člene 12, 14, 31 in 46 v povezavi s členom 47 Listine, razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da nacionalno sodišče, pri katerem je bilo vloženo pravno sredstvo zoper odločbo o zavrnitvi očitno neutemeljene prošnje za mednarodno zaščito, to pravno sredstvo zavrne, *ne da bi zaslišalo prosilca*, če dejanske okoliščine ne dopuščajo nikakršnega dvoma glede utemeljenosti te odločbe. Vendar sta za to ugotovitev veljala dva pogoja: prvič, da je bila v postopku na prvi stopnji prosilcu v skladu s členom 14 te direktive dana možnost osebnega razgovora o njegovi prošnji za mednarodno zaščito in sta bila v skladu s členom 17(2) navedene direktive zapisnik ali dobesedni prepis tega razgovora, če je bil opravljen, vložena v spis, in drugič, da lahko sodišče, pri katerem je bilo vloženo pravno sredstvo, odredi to zaslišanje, če meni, da je potrebno za podrobno in *ex nunc* presojo dejstev in pravnih vprašanj, ki je določena v členu 46(3) te direktive.

79. V zadevi, v kateri je bila izdana sodba Sacko, je organ za presojo dejansko opravil osebni razgovor[45] in je šlo za vprašanje, ali in koliko se lahko nacionalno sodišče, pri katerem je bilo vloženo pravno sredstvo zoper odločbo o zavrnitvi očitno neutemeljene prošnje za mednarodno zaščito, opre na dobesedni prepis tega razgovora.

80. Menim, da je v sodbi z dne 26. julija 2017, Sacko, jasno poudarjen pomen osebnega razgovora, ki ga opravi organ za presojo v okviru Direktive 2013/32. Sodišče je dalje poudarilo, da se ta zahteva „nanaša izključno na organ, ki je odgovoren za obravnavanje prošenj za mednarodno zaščito in pristojen za izdajo odločbe o teh prošnjah na prvi stopnji, ter se torej ne uporablja za pritožbene postopke.“[46]

81. Dejansko stanje iz sodbe z dne 26. julija 2017, Sacko,[47] je prav tako upoštevno v tem kontekstu. V navedeni zadevi je razgovor s prosilcem na prvi stopnji opravil regionalni komisar za priznavanje mednarodne zaščite. Komisar je ugotovil, da je prosilec ekonomski migrant in da zato ni upravičen do azila. Ta ugotovitev se je nato izpodbijala pred italijanskimi sodišči, ki so nato Sodišču predložila vprašanje, ali morajo prosilca osebno zaslišati kot del „podrobn[e] in *ex nunc* presoj[e] dejstev in pravnih vprašanj“, ki jo morajo izvesti nacionalna sodišča v skladu s členom 46(2).[48]

82. Kot sem pravkar opozoril, je Sodišče (ob upoštevanju nekaterih pogojev) na navedeno vprašanje odgovorilo nikalno, pri čemer je generalni pravobranilec M. Campos Sánchez-Bordona navedel:

„Ker je v Direktivi 2013/32 določeno, da mora biti v upravni fazi obravnave prošnje za mednarodno zaščito opravljen osebni razgovor, ga je treba po mojem mnenju v sodnem postopku ponoviti, le če se naknadno izkaže, da (prvi) razgovor za sodišče, ki odloča o pravnem sredstvu in dvomi glede njegovega uspeha, ni bil dovolj nazoren.“[49]

83. Poudariti pa je treba, da navedena sodba z dne 26. julija 2017, Sacko,[50] ni neposredno obravnavala položaja, ki je predstavljen v obravnavani zadevi, to je položaja, v katerem organ za presojo, ki je odgovoren za obravnavanje prošnje za azil M. Addisa, ni opravil razgovora *na prvi stopnji*.

44 C-348/16, EU:C:2017:591.

45 Sodba z dne 26. julija 2017 (C-348/16, EU:C:2017:591). Iz točke 18 te sodbe je razvidno, da je „[t]eritorialna komisija, ki deluje v okviru Prefettura di Milano (prefektura v mestu Milano, Italija), […] 10. marca 2016 z M. Sackom opravila razgovor v zvezi z njegovim položajem in razlogi za vložitev te prošnje.“.

46 Sodba z dne 26. julija 2017, Sacko (C-348/16, EU:C:2017:591, točka 26).

47 C-348/16, EU:C:2017:591.

48 Sodba z dne 26. julija 2017, Sacko (C-348/16, EU:C:2017:591, točka 50).

49 Sklepni predlogi generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi Sacko (C-348/16, EU:C:2017:288, točka 65).

50 C-348/16, EU:C:2017:591.

b) Sodba z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584)

84. Sodišče je v sodbi z dne 25. julija 2018, Alheto,[51] ugotovilo, da v skladu s členom 47 Listine zahteva glede podrobne in *ex nunc*[52] presoje v skladu s členom 46(3) Direktive 2013/32 pomeni, da mora sodišče, pri katerem je vloženo pravno sredstvo, opraviti zaslišanje prosilca, razen če ne meni, da lahko presojo opravi zgolj na podlagi podatkov iz spisa, glede na okoliščine primera vključno z zapisnikom ali dobesednim prepisom osebnega razgovora s prosilcem pred navedenim organom.[53] Vendar *mora* v primeru *novih elementov, ki so se pojavili po sprejetju odločbe*, zoper katero je vloženo pravno sredstvo, sodišče v skladu s členom 47 Listine prosilcu dati priložnost, da se izjavi, ali lahko ti elementi neugodno vplivajo nanj.[54]

85. Če pa organ za presojo razloga za nedopustnost ni preučil in zato ni opravil osebnega razgovora iz člena 34 Direktive 2013/32, mora sodišče, če meni, da bi ta organ moral obravnavati tak razlog, ali pa zaradi pojava novih elementov, izvesti tako zaslišanje.[55] Kot je Sodišče ugotovilo v sodbi Alheto, „mora sodišče, pri katerem je bilo vloženo pravno sredstvo, če namerava preučiti razlog za nedopustnost, ki ga organ za presojo *ni* preučil, izvesti zaslišanje prosilca, da mu omogoči, da osebno in v jeziku, ki ga obvlada, predstavi svoje mnenje o uporabi navedenega razloga za njegove posebne okoliščine“.[56]

86. Iz dejanskega stanja v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 25. julija 2018, Alheto,[57] izhaja, da organ za presojo v navedeni zadevi *ni* sprejel odločbe o nedopustnosti. Tako mu *ni* bilo treba opraviti osebnega razgovora v skladu s členom 34 Direktive 2013/32. Ker je vprašanje nedopustnosti prvo postavilo sodišče v okviru podrobne in *ex nunc* presoje dejstev in pravnih vprašanj v skladu s členom 46(3) Direktive 2013/32, je Sodišče razsodilo, da mora osebni razgovor s prosilcem izvesti *to* sodišče samo, da zagotovi varstvo pravic, zagotovljenih s členom 47 Listine.[58] Iz tega izhaja, da če sodišče v pritožbenem postopku in po uradni dolžnosti postavi vprašanje dopustnosti, ki ga organ za presojo dotlej še *ni* preučil, *mora* to sodišče samo opraviti osebni razgovor.

87. Sodišče je poleg tega v sodbi Alheto pojasnilo, da se člen 46(3) Direktive 2013/32 nanaša zgolj na „presojo“ pravnega sredstva, ne pa tudi na morebitne posledice razveljavitve odločbe, zoper katero je vloženo to pravno sredstvo.[59] Sodišče je v bistvu razsodilo, da sodišče, pri katerem je vloženo pravno sredstvo na prvi stopnji in ki razveljavi odločbo, ni dolžno samo odločiti o prošnji za mednarodno

51 C-585/16, EU:C:2018:584.

52 Sodišče je v točki 52 sodbe z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626), znova potrdilo, da pojem *ex nunc* opozarja na obveznost sodišča, da opravi presojo, pri kateri se po potrebi upoštevajo novi elementi, ki so se pojavili po sprejetju odločbe, zoper katero je vloženo pravno sredstvo. Kar zadeva izraz „podrobna“, pa ta pridevnik potrjuje, da mora sodišče obravnavati tako elemente, ki jih je organ za presojo upošteval ali bi jih lahko upošteval, kot elemente, ki so se pojavili po tem, ko je ta organ sprejel odločbo. Da bi se zagotovilo čim hitrejše obravnavanje prošenj, ne da bi to vplivalo na izvedbo ustrezne in izčrpne presoje, mora imeti sodišče možnost preizkusiti vse dejanske in pravne elemente, ki mu omogočajo posodobljeno presojo obravnavanega primera, tako da je prošnjo za mednarodno zaščito mogoče izčrpno obravnavati, ne da bi bilo treba spis vrniti organu za presojo. Glej točko 53 iste sodbe. Podrobna in *ex nunc* presoja, ki jo mora opraviti sodišče, ne vključuje nujno vsebinske presoje potrebe po mednarodni zaščiti in se torej lahko nanaša na dopustnost prošnje za mednarodno zaščito, če nacionalna zakonodaja na podlagi člena 33(2) Direktive 2013/32 to dopušča. Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 115).

53 Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 114). Sodišče je v točki 126 te sodbe navedlo, da če je razlog za nedopustnost, ki ga preučuje sodišče, pri katerem je bilo vloženo pravno sredstvo, pred sprejetjem odločbe, ki se izpodbija s tem pravnim sredstvom, preučil tudi organ za presojo, se lahko to sodišče opre na zapisnik o osebnem razgovoru, ki ga je opravil navedeni organ, in prosilca ne zasliši, razen če meni, da je to potrebno. Glej tudi sodbo z dne 26. julija 2017, Sacko (C-348/16, EU:C:2017:591, točka 48).

54 Sodba z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 114).

55 Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 127). Sodišče je poleg tega v točki 128 te sodbe navedlo, da se morajo, podobno kot je v členu 12(1)(b) Direktive 2013/32 določeno za osebne razgovore pred organom za presojo, prosilcu na zaslišanju pred sodiščem za predložitev primera po potrebi zagotoviti storitve tolmačenja. Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 128). Glej tudi člen 15(3)(c) Direktive 2013/32.

56 Sodba z dne 25. julija 2018 (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 130). Moj poudarek.

57 C-585/16, EU:C:2018:584.

58 Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 130).

59 Sodba z dne 25. julija 2018 (C-585/16, EU:C:2018:584, točke od 145 do 149). Glej tudi sodbo z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, točka 54).

zaščito,[60] saj zakonodajalec Unije ni nameraval uvesti nobenega skupnega pravila, v skladu s katerim bi moral parasodni ali upravni organ iz člena 2(f) te direktive izgubiti pristojnost po razveljavitvi njegove prvotne odločbe o prošnji za mednarodno zaščito. Države članice zato lahko določijo, da je treba spis po taki razveljavitvi vrniti temu organu, da izda novo odločbo. Vendar mora ta organ v kratkem času izdati novo odločbo, ki mora biti v skladu s presojo iz sodbe, s katero je bila razveljavljena prvotna odločba.[61]

88. Iz navedene sodne prakse je torej razvidno, da mora sodišče, ki odloča o zadevi na prvi stopnji, v nekaterih okoliščinah opraviti osebni razgovor, kadar po uradni dolžnosti postavlja vprašanja, ki jih organ za presojo še ni preučil. Poleg tega sodišče, ki odloča o zadevi na prvi stopnji in ki odpravi odločbo, s katero je bila prošnja za mednarodno zaščito razglašena za nedopustno, ker je organ za presojo kršil pravico prosilca do osebnega razgovora, *lahko* vrne spis parasodnemu ali upravnemu organu iz člena 2(f) Direktive 2013/32, v obravnavanem primeru Bundesamtu, da izda novo odločbo.

89. Vendar je mogoče ugotoviti, da se zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 25. julija 2018, Alheto,[62] razlikuje od obravnavane zadeva v vsaj dveh pomembnih pogledih. Prvič, v obravnavani zadevi organ za presojo *je* obravnaval vprašanje dopustnosti na prvi stopnji, vendar ni opravil osebnega razgovora. Drugič, Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče) je potrdilo, da tudi če se predlaga, da bi moralo razgovor opraviti sodišče, ki opravlja sodni nadzor, osebnega razgovora, kakršnega predvideva člen 15 Direktive 2013/32, ni mogoče zagotoviti.

2. Posledice, ki jih je treba določiti z nacionalnim pravom – načeli enakovrednosti in učinkovitosti

90. V sodni praksi doslej ni bilo obravnavano vprašanje, ali je sodišče, pri katerim teče postopek za odpravo odločbe, s katero je bila prošnja za mednarodno zaščito razglašena za nedopustno, ker je organ za presojo kršil prosilčevo pravico do osebnega razgovora, dolžno odpraviti to odločbo in vrniti spis temu organu, da izda novo odločbo. Podredno se postavlja vprašanje, ali lahko sodišče samo opravi osebni razgovor in potrdi odločbo organa za presojo, ko se seznani z vsemi argumenti, s katerimi prosilec nasprotuje odločbi o ugotovitvi nedopustnosti.

91. Menim, da je iz ustaljene sodne prakse Sodišča o pravici do izjave[63] razvidno, da kadar posledic kršitve pravice do osebnega razgovora ne določa Direktiva 2013/32 niti nobena druga določba prava Unije, tako kot v zadevi v glavni stvari, te posledice praviloma določi nacionalno pravo. Vendar to velja, le kadar so ukrepi, sprejeti v zvezi s tem, enaki tistim, ki so jih deležni posamezniki v primerljivem položaju po nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti), in kadar praktično ne onemogočajo ali pretirano ne otežujejo izvajanja pravic, ki jih podeljuje pravni red Unije (načelo učinkovitosti).[64]

92. V tem okviru je treba tudi opozoriti, da je namen Direktive 2013/32 zagotoviti, da se prošnje za mednarodno zaščito obravnavajo, „*kakor hitro je to mogoče, brez poseganja v ustreznost in celovitost obravnave, ki je v teku*“.[65]

60 Sodišče je v točki 69 sodbe z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626), potrdilo, da člen 46(3) Direktive 2013/32 držav članic ne zavezuje, da sodiščem, pristojnim za obravnavanje pritožb na podlagi te določbe, dodelijo pristojnost na podlagi prava Unije, da odločbo organa za presojo nadomestijo s svojo. Vsekakor pa morajo države članice zagotoviti spoštovanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva, določene v členu 47 Listine.

61 V zvezi s tem je Sodišče v točki 58 sodbe z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626), navedlo, da bi bil členu 46(3) Direktive 2013/32 odvzet polni učinek, če bi se dopustilo, da bi po izreku sodbe, s katero je prvostopenjsko sodišče v skladu s to določbo opravilo podrobno in *ex nunc* presojo potreb prosilca po mednarodni zaščiti, parasodni ali upravni organ iz člena 2(f) Direktive 2013/32 lahko sprejel odločbo, ki bi bila v nasprotju s to presojo.

62 C-585/16, EU:C:2018:584.

63 Sodišče je v sodbi z dne 5. novembra 2014, Mukarubega (C-166/13, EU:C:2014:2336, točka 45), pojasnilo, da je taka pravica sestavni del spoštovanja pravice do obrambe, ki je splošno načelo prava Unije.

64 Sodbe z dne 10. septembra 2013, G. in R. (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, točka 35); z dne 5. novembra 2014, Mukarubega (C-166/13, EU:C:2014:2336, točka 51), in z dne 11. decembra 2014, Boudjlida (C-249/13, EU:C:2014:2431, točka 41).

65 Uvodna izjava 18 Direktive 2013/32, moj poudarek. Glej tudi sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 109).

93. Poleg tega je treba spomniti, da je Sodišče v sodbi z dne 9. februarja 2017, M,[66] navedlo, da je namen osebnega razgovora zagotoviti, da lahko organ za presojo ob polnem poznavanju dejstev objektivno ugotovi, ali je treba prošnji za mednarodno zaščito ugoditi ali ne. V primeru posebne ranljivosti prosilca je osebni razgovor še toliko nujnejši.

94. Sodišče je v točki 38 in naslednjih sodbe z dne 10. septembra 2013, G. in R.,[67] ugotovilo, da v skladu s pravom Unije kršitev pravice do obrambe, zlasti pravice osebe, da se izjasni, povzroči odpravo le, če bi bil rezultat postopka v primeru, da te kršitve ne bi bilo, drugačen. Iz tega sledi, da vsaka nepravilnost pri izvajanju pravice do obrambe v upravnem postopku ne povzroči odprave ali razveljavitve izpodbijane odločbe.

95. Iz spisa, predloženega Sodišču, je razvidno, da sta upoštevni nacionalni določbi, ki se uporabljata, med drugim člen 46 VwVfG in člen 29(1)(2) AsylG. Po navedbah predložitvenega sodišča se neoprava osebnega razgovora v členu 46 VwVfG obravnava kot manjša nepravilnost, kadar je očitno, da takšna neoprava ni vplivala na vsebino izdane odločbe. Predložitveno sodišče poleg tega navaja, da v zvezi z odločbo o nedopustnosti, ki je sprejeta na podlagi člena 29(1)(2) AsylG, ni polja proste presoje. V takšnih primerih naj neoprava osebnega razgovora ne bi imela nobenih posledic, saj morajo Bundesamt in nato upravna sodišča preučiti vse pogoje v zvezi z uporabo zadevne pravne določbe.

96. Ker v spisu, s katerim razpolaga Sodišče, nič ne kaže na to, da se v nacionalnem postopku pred sodišči ne upošteva načelo enakovrednosti, je treba ta postopek preučiti glede na načelo učinkovitosti.

97. Bistveno vprašanje, ki ga je treba zdaj postaviti, je, ali lahko nacionalno sodišče, pri katerem je vložena pritožba, poustvari osebni razgovor in pri tem zagotovi vse pomembne obvezne zahteve in jamstva, ki so določena v Direktivi 2013/32.

98. V zvezi s tem je treba preučiti, prvič, ali je osebni razgovor, ki ga opravi sodišče, dejansko v vseh primerih zagotovljen z nacionalnim pravom, kadar organ za presojo ni opravil takšnega razgovora, in drugič, če je zagotovljen, ali izpolnjuje vse pomembne posebne obvezne zahteve glede načina izvedbe takšnega razgovora, ki so določene v Direktivi 2013/32.

a) Ali je osebni razgovor zagotovljen z nacionalnim pravom?

99. Člen 46(1) Direktive 2013/32 prosilcem za mednarodno zaščito zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem zoper odločbe, izdane v zvezi z njihovo prošnjo. V zvezi s tem člen 46(1)(a)(ii) in (3) Direktive 2013/32 dejansko določa, da morajo države članice zagotoviti, da ima prosilec pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem, kadar se njegova prošnja za mednarodno zaščito šteje za nedopustno.[68] Sodišče mora opraviti podrobno in *ex nunc* presojo tako dejstev kot tudi pravnih vprašanj.

100. Vendar je treba poudariti, da je ena od posledic za osebo, katere prošnja se zavrne, ker je nedopustna na podlagi člena 33(2)(a) Direktive 2013/32,[69] da se tej osebi v nasprotju s tem, kar je predvideno v primeru običajne zavrnitve, lahko med čakanjem na izid pravnega sredstva ne dovoli, da ostane na ozemlju države, v kateri je vložila prošnjo. To izhaja iz določb členov 46(5) in (6) Direktive 2013/32.[70]

66 C-560/14, EU:C:2017:101, točka 49 in naslednje.

67 C-383/13 PPU, EU:C:2013:533.

68 Sodba z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točki 115 in 120).

69 Ker je druga država članica priznala mednarodno zaščito.

70 Glej po analogiji sodbo z dne 25. julija 2018, A (C-404/17, EU:C:2018:588, točka 27). Glej tudi sklep z dne 5. julija 2018, C in drugi (C-269/18 PPU, EU:C:2018:544, točka 55).

101. Vendar je Sodišče v točki 53 sklepa z dne 5. julija 2018, C in drugi,[71] navedlo, da mora zadevna oseba v skladu z zahtevami iz člena 46(6), zadnji stavek, Direktive 2013/32 imeti možnost, da zadevo predloži sodišču, ki bo odločilo, ali lahko ostane na tem ozemlju do meritorne odločitve o njenem pravnem sredstvu. Člen 46(8) navedene direktive določa, da mora zadevna država članica prosilcu dovoliti, da ostane na njenem ozemlju do zaključka sodnega postopka, v katerem se odloča, ali lahko ostane na njenem ozemlju.

102. V zvezi s tem se zdi – kar mora preveriti predložitveno sodišče – da pritožba, vložena zoper odločbo, s katero je Bundesamt na podlagi člena 29 AsylG zavrnil prošnjo za mednarodno zaščito, ki jo je vložil državljan tretje države, kot nedopustno, nima odložilnega učinka.[72] Poleg tega je predložitveno sodišče v svojem odgovoru na vprašanje, ki mu ga je postavilo Sodišče,[73] v sodnem tajništvu Sodišča vloženem 6. novembra 2019, navedlo, da če predlog za izdajo začasne odredbe zoper odločbo Bundesamta o odstranitvi ni vložen v skladu s členom 80(5) VwGO, se odločba o odstranitvi lahko izvrši, še preden postane pravno zavezujoča.[74] Enako velja, če je predlog na podlagi člena 80(5) VwGO sicer vložen pravočasno, vendar je zavrnjen. Predložitveno sodišče je navedlo tudi, da je v skladu s členom 36(3)(4) AsylG postopek, kadar je prošnja za azil nedopustna v skladu s členom 29 AsylG, ker je bila prosilcu priznana mednarodna zaščita v drugi državi članici, običajno pisni in vsaj praviloma ni ustne obravnave niti dejanske možnosti za osebno zaslišanje prosilca v obliki osebnega razgovora.

103. Iz odgovora predložitvenega sodišča je torej mogoče razbrati, da če organ za presojo, v tem primeru Bundesamt, ne opravi osebnega razgovora in prošnjo zavrne kot nedopustno, ni zagotovljeno, da osebni razgovor opravi sodišče, pri katerem je vložena pritožba. Iz tega nujno izhaja, da načelo učinkovitosti že samo zaradi tega ni upoštevano, saj prosilcu pravice niso bile zagotovljene ne v upravni ne v sodni fazi postopka. Drugačna ugotovitev bi namreč pomenila sodno kvazirazveljavitev prosilčeve pravice do osebnega razgovora, ki jo nedvomno določa Direktiva 2013/23, in izničila zaščitni ukrep, ki ga zakonodajalec Unije šteje za temeljnega.

104. Če sodišče, pri katerem je vložena pritožba, opravi osebni razgovor, ker ga organ za presojo ni predhodno opravil, ker je bila prošnja zavrnjena kot nedopustna, je treba preučiti, ali je takšen razgovor opravljen tako, da se upošteva načelo učinkovitosti.

105. Preden se lahko odgovori na to vprašanje, je morda primerno preučiti pravila, ki jih mora upoštevati upravni ali parasodni organ, ko opravlja osebni razgovor, in so določena v Direktivi 2013/32.

b) Pravila za opravo osebnega razgovora, ki so določena v Direktivi 2013/32

106. Navesti je treba, da zakonodajalec Unije v členih 14 in 34 Direktive 2013/32 ni zgolj določil, da mora organ za presojo opraviti osebni razgovor s prosilcem za mednarodno zaščito, s tem povezane pogoje pa v celoti prepustil državam članicam. Nasprotno, zakonodajalec Unije je določil posebna, podrobna in obvezna pravila v zvezi z opravo navedenih razgovorov. To je mogoče razbrati iz večkratne uporabe izrazov, kot so „Osebni razgovor […]“ in „Države članice […]“ v členu 15 Direktive 2013/32.[75]

71 C-269/18 PPU, EU:C:2018:544.

72 Glej člen 75(1) AsylG.

73 Glej točko 13 teh sklepnih predlogov.

74 Zastopnik M. Addisa je na obravnavi 15. januarja 2020 poudaril, da je treba predlog v takšnih primerih vložiti v roku enega tedna.

75 Podrobni pogoji za opravo osebnega razgovora, ki so določeni v členu 15 Direktive 2013/32, se uporabljajo v zvezi z vsemi prošnjami za mednarodno zaščito. V Direktivi 2013/32 ni razlikovanja med uporabo teh pogojev v zvezi z osebnim razgovorom iz člena 14 in osebnim razgovorom iz člena 34 te direktive.

107. V členu 15 Direktive 2013/32 so tako zlasti določene številne zahteve ali jamstva v zvezi z opravo osebnega razgovora. Posebej želim poudariti zahtevo, da mora v skladu s členom 15(2) Direktive 2013/32 osebni razgovor potekati v razmerah, ki zagotavljajo ustrezno zaupnost.[76] Vendar člen 15(4) Direktive 2013/32 določa, da lahko države članice določijo pravila o prisotnosti tretjih oseb na osebnem razgovoru.

108. S členom 15(3)(a) Direktive 2013/32 je državam članicam naloženo, da zagotovijo, da je oseba, ki vodi razgovor, usposobljena, da upošteva osebne in splošne okoliščine prošnje, vključno s kulturnim poreklom, spolom, spolno usmerjenostjo, spolno identiteto ali ranljivostjo prosilca.[77]

c) Presoja

109. Ob upoštevanju navedenega je resnično mogoče dvomiti, ali je sodišče v primerih, ko sta kršena člena 14 in 34, v *vseh zadevah* pristojno, da se takrat dejansko postavi v vlogo organa za presojo in opravi osebni razgovor v skladu s členom 15 Direktive 2013/32.[78] Konec koncev je zakonodajalec Unije jasno želel, da se na prvi stopnji opravi podroben osebni razgovor, ki ga izvedejo posebej usposobljeni uslužbenci v zaupnem okolju, in ne sodno zaslišanje s strani sodnikov (ki morda niso tako usposobljeni) na javni obravnavi. Načelo učinkovitosti iz člena 47 Listine zahteva, da se navedene obvezne zahteve ne smejo zlahka opustiti, saj je bil jasen namen zakonodajalca Unije, da je spoštovanje te izrecne zakonodajne določbe nujen pogoj za veljavnost morebitnih poznejših odločb o zavrnitvi azila.

110. V zvezi s tem člen 4(3) in (4) Direktive 2013/32 določa, da mora država članica zagotoviti, da je osebje organa za presojo *ustrezno usposobljeno*.[79] S povezano razlago člena 4(3) in (4) Direktive 2013/32 ter člena 6(4)(c) Uredbe (EU) št. 439/2010 je mogoče potrditi, da se mora osebje organa za presojo udeležiti usposabljanja o *tehnikah opravljanja razgovorov*.[80]

111. Sodišče je večkrat priznalo, da je obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito s strani pristojnega upravnega ali parasodnega organa, ki *ima posebna sredstva in specializirano osebje na tem področju*, bistvena faza skupnih postopkov, uvedenih z Direktivo 2013/32.[81]

76 To bi morda lahko zagotovilo sodišče, ki opravlja osebni razgovor ob izključitvi javnosti.

77 Opozoriti je treba, da lahko nekateri prosilci v skladu z uvodno izjavo 29 Direktive 2013/32 „potrebujejo posebna procesna jamstva, med drugim zaradi starosti, spola, spolne usmerjenosti, spolne identitete, invalidnosti, hude bolezni, duševnih motenj ali posledic mučenja, posilstva ali drugih hujših oblik psihološkega, fizičnega ali spolnega nasilja. Države članice bi si morale prizadevati, da ugotovijo, kateri prosilci potrebujejo posebna procesna jamstva, še pred izdajo *odločbe na prvi stopnji*.“ Moj poudarek. Poleg tega je v uvodni izjavi 32 Direktive 2013/32 med drugim navedeno, da bi „[z]aradi zagotavljanja dejanske enakosti prosilcev ženskega in moškega spola, […] morali postopki obravnavanja prošenj upoštevati razliko med spoloma. Zlasti osebne razgovore bi bilo treba organizirati na način, ki prosilkam in prosilcem omogoča, da spregovorijo o svojih izkušnjah v primerih preganjanja na podlagi spola.“

78 To še posebej velja, kadar mora sodišče preučiti vsebino prošnje za mednarodno zaščito.

79 Glej tudi uvodno izjavo 16 Direktive 2013/32, v kateri je navedeno, da je „[b]istvenega pomena […], da se odločbe v zvezi z vsemi prošnjami za mednarodno zaščito izdajo na podlagi ugotovljenih dejstev in da jih na prvi stopnji izdajo organi, katerih osebje ima ustrezno znanje ali se je udeležilo potrebnega usposabljanja za delo na področju mednarodne zaščite“.

80 Člen 4(3) Direktive 2013/32 izrecno napotuje na člen 6(4)(a) Uredbe št. 439/2010.

81 Sodba z dne 29. julija 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, točka 64 in navedena sodna praksa).

112. Čeprav mora sodišče v skladu s členom 46(3) Direktive 2013/32 izvesti podrobno in *ex nunc* presojo dejstev in pravnih vprašanj ter po mojem mnenju lahko odpravi nekatere spodrsljaje organa za presojo, ki jih ta naredi v postopku, ki teče pred njim,[82] pa je vprašljivo, ali so se sodniki, od katerih bi se pozneje lahko zahtevalo, da – dejansko namesto organa za presojo – opravijo osebni razgovor v skladu z Direktivo 2013/32, udeležili usposabljanja ali pridobili veščine na področju tehnik opravljanja razgovorov, ki so enakovredne tistim, ki jih ima organ za presojo.[83] Vendar je to nazadnje dejansko vprašanje, o katerem mora odločiti predložitveno sodišče.

113. Člen 15(3)(b) Direktive 2013/32 določa, da države članice, kadar je mogoče, zagotovijo, da razgovor s prosilcem vodi oseba istega spola, če prosilec to zahteva, razen če organ za presojo upravičeno ne domneva, da taka zahteva temelji na razlogih, ki niso povezani s težavami prosilca, da celovito predstavi razloge za svojo prošnjo. Vendar pa obstajajo razlogi za dvom o tem, ali je v nekaterih državah članicah mogoče izpolniti zahteve iz člena 15(3)(b) Direktive 2013/32, saj lahko obstajajo zelo stroga pravila glede dodelitve sodnikov zadevam in zavrnitev na podlagi spola morda ni mogoča.

114. Dejansko je mogoče ugotoviti, da je predložitveno sodišče samo izrazilo pomisleke glede tega, ali je v okviru sodnega postopka v Nemčiji mogoče izpolniti vse zahteve in jamstva v zvezi z opravo osebnega razgovora, ki so določene v členu 15 Direktive 2013/32.

115. Menim, da če v pritožbenih postopkih iz poglavja V Direktive 2013/32 niso izpolnjene vse upoštevne zahteve in jamstva v zvezi z osebnim razgovorom, ki so določene v členu 15 te direktive,[84] načelo učinkovitosti ni spoštovano. Ta presoja ni abstraktna, temveč mora biti prilagojena obravnavani zadevi, saj v določeni zadevi nekatere zahteve in jamstva iz člena 15 Direktive 2013/32 morda preprosto niso upoštevne. Vendar je treba spomniti, da je treba *prosilčevo zadevo obravnavati ustrezno in celovito* ter da je treba to, da se takšna obravnava ne izvede, vsaj praviloma šteti za usodno za veljavnost morebitne negativne odločbe v zvezi s prošnjo za mednarodno zaščito.[85]

116. Kar zadeva postopek v glavni stvari, mora predložitveno sodišče presoditi, ali je Verwaltungsgericht Minden (upravno sodišče, Minden) pri opravi osebnega razgovora z M. Addisom spoštovalo upoštevne določbe člena 15 Direktive 2013/32. Naj v zvezi s tem pojasnim, da je organ za presojo njegovo prošnjo štel za nedopustno. Zato je obseg osebnega razgovora, ki ga je treba opraviti, morda bolj omejen, nekatere zahteve in jamstva iz člena 15 Direktive 2013/32 pa morda niso bile upoštevne.

117. Vendar je bistvo prošnje M. Addisa njegova trditev, da bi mu dejansko grozila življenje na robu družbe in skrajno nizek življenjski standard, tako da bi se, kot se je izrazilo Sodišče v sodbi z dne 19. marca 2019, Ibrahim in drugi,[86] znašel „v položaju hudega materialnega pomanjkanja, zaradi katerega ne bi mog[el] zadovoljiti svojih najosnovnejših potreb“, pri čemer bi lahko bile v primeru, da bi ga bilo treba odstraniti ali drugače vrniti v Italijo, kršene njegove pravice iz člena 4 Listine.

82 Da se postopek ne bi po nepotrebnem zavlekel in da se ne bi ogrozil posebni cilj Direktive 2013/32, ki je zagotoviti, da se o prošnjah odloči, kakor hitro je mogoče.

83 Menim, da je iz sodbe z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584), razvidno, da lahko sodišče v nekaterih okoliščinah opravi osebni razgovor, če so zagotovljena nekatera jamstva, določena v Direktivi 2013/32, kot je pravica do storitev tolmačenja.

84 Tudi ob upoštevanju določb člena 4(3) in (4) te direktive.

85 Glej uvodno izjavo 18 Direktive 2013/32 in sodbo z dne 25. julija 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, točka 109).

86 C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, EU:C:2019:219, točka 90.

Pregledovanje poročil o državah in poročil nevladnih organizacij je sicer nedvomno v veliko pomoč pri vsakršni presoji tega vprašanja, vendar pa ne more nadomestiti osebnega razgovora, v katerem lahko prosilec opiše svojo osebno izkušnjo in osebne razmere.[87] Vsekakor je tako določil zakonodajalec Unije.

118. Da je tako, ne nazadnje učijo človeške izkušnje: kolikokrat smo že ugotovili, da smo po osebnem pogovoru ali razpravi z drugo osebo spremenili svoje mnenje? To je tudi nekaj, česar se morajo sodniki in odvetniki še posebej zavedati ter se odraža v nepozabnih besedah angleškega sodnika Megarrya: „Pot prava je posuta s primeri nezapletenih zadev, ki to nekako niso bile; neovrgljivih obtožnic, ki so bile na koncu povsem ovržene; nerazložljivega ravnanja, ki je bilo v celoti pojasnjeno; ustaljenih in nespremenljivih ugotovitev, ki so se po razpravi spremenile.“[88]

119. Drži, da, kot je potrdilo Sodišče v sodbi z dne 10. septembra 2013, G. in R.,[89] vsaka kršitev pravice do obrambe ne bi smela voditi do odprave zadevne upravne odločbe, ki se izpodbija, in da je v ta namen praviloma treba dokazati, da bi bil izid upravnega postopka, če te kršitve ne bi bilo, lahko drugačen. Kadar pa, kot v obravnavanem primeru, kršitev zadeva samo bistvo ključnih postopkovnih jamstev, ki jih določa pravo Unije, je skoraj vedno težko reči – če ni posebnih in neobičajnih okoliščin – da upravne odločbe ne bi bile ali ne bi mogle biti drugačne. Vendar pa mora o tem nazadnje presoditi in to preveriti predložitveno sodišče ob upoštevanju posebnih okoliščin obravnavane zadeve.

120. Zato Sodišču predlagam, naj razsodi, da mora predložitveno sodišče presoditi, ali lahko nacionalno sodišče, pri katerem je vložena pritožba v skladu s členom 46 Direktive 2013/32, v skladu z nacionalnimi postopkovnimi pravili v celoti poustvari osebni razgovor v skladu s členom 14 ali 34 te direktive in pri tem zagotavlja vse upoštevne obvezne zahteve in jamstva, ki jih je zakonodajalec Unije določil v členu 15 te direktive. Če takšnega osebnega razgovora ni mogoče ustrezno poustvariti, je treba odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito na tej podlagi odpraviti, spis pa vrniti organu za presojo, da izda novo odločbo.

VII. Predlog

121. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj razsodi, da mora Bundesverwaltungsgericht (zvezno upravno sodišče, Nemčija) presoditi, ali lahko nacionalno sodišče, pri katerem je bila vložena pritožba v skladu s členom 46 Direktive 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite, v skladu z nacionalnimi postopkovnimi pravili v celoti poustvari osebni razgovor v skladu s členom 14 ali 34 te direktive in pri tem zagotavlja vse upoštevne obvezne zahteve in jamstva, ki jih je zakonodajalec Unije določil v členu 15 te direktive. Če takšnega osebnega razgovora ni mogoče ustrezno poustvariti, je treba odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito na tej podlagi odpraviti, spis pa vrniti organu za presojo, da izda novo odločbo.

87 Na obravnavi 15. januarja 2020 je odvetnik M. Addisa navedel, da ima M. Addis duševno bolezen, zaradi katere bi bil posebej ranljiv, če bi bil poslan v Italijo, glede na to, da med drugim ne govori italijansko. Jasno je, da Sodišče ne more oceniti resničnosti navedene trditve ali teže, ki ji jo je treba priznati. Vendar bi rad poudaril, da bi moral imeti prosilec za mednarodno zaščito med osebnim razgovorom v skladu s členoma 14 in 34 Direktive 2013/32 možnost opozoriti prav na take zadeve. Poleg tega mora takšno trditev oceniti usposobljeno in izkušeno osebje organa za presojo. Prav gotovo Sodišče ni pravo mesto za takšne zadeve, po mojem mnenju pa to niso niti sodišča države članice v pritožbenih postopkih v skladu s členom 46 Direktive 2013/32. Iz sodbe z dne 16. februarja 2017, C. K. in drugi (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, točka 68), izhaja, da je dejstvo, da ima prosilec za mednarodno zaščito telesno ali duševno bolezen, lahko upoštevno v okviru predaje tega prosilca v drugo državo članico na podlagi Uredbe št. 604/2013. Sodišče je v isti točki navedene sodbe navedlo še, da je iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice v zvezi s členom 3 EKČP, ki jo je treba upoštevati pri razlagi člena 4 Listine, razvidno, da je lahko trpljenje zaradi telesne ali duševne bolezni, ki je nastopila naravno, zajeto s členom 3 EKČP, če se zaradi ravnanja, ki je posledica pripornih razmer, izgona ali drugih ukrepov, za katere je mogoče odgovornost pripisati oblastem, stopnjuje ali obstaja tveganje, da se bo stopnjevalo, in sicer pod pogojem, da trpljenje, ki iz tega izvira, dosega minimalno resnost, ki se zahteva s tem členom.

88 John proti Reesu [1970] poglavje 345, točka 402.

89 C-383/13 PPU, EU:C:2013:533.